SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1132

av Joanna Lewerentz och Caroline Högström (båda M)

Stabil och träffsäker skolfinansiering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom det fortsatta arbetet med skolans finansiering analysera hur resursfördelningen bättre kan beakta skolors fasta och rörliga kostnader, inklusive möjligheten till en kompletterande enhetsersättning, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla transparenta och sakligt grundade finansieringsvillkor för mindre skolor och landsbygdsskolor, med hänsyn till geografiska förutsättningar, elevernas behov, utbildningens kvalitet och en effektiv användning av resurser, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera hur statens och kommunernas respektive finansieringsansvar för skolan kan förtydligas för att öka långsiktigheten och minska beroendet av tillfälliga riktade bidrag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Att skolpengen följer eleven är en viktig grund för elevernas och familjernas möjlighet att välja skola. Samtidigt behöver finansieringen ta hänsyn till att skolors kostnader inte minskar proportionellt med elevantalet. En resursfördelning som huvudsakligen utgår från antalet elever kan ge mindre skolor svårare att finansiera sin grundläggande

organisation och bidra till ekonomiska drivkrafter att samla verksamheten i större skolenheter.

Utvecklingen under det senaste decenniet tyder på att skolorna successivt blivit större. Läsåret 2025/26 hade 25 procent av grundskolorna färre än 100 elever, jämfört med 27 procent tio år tidigare. Samtidigt ökade andelen skolor med fler än 400 elever från 11 till 17 procent. Utvecklingen pekar mot allt större skolenheter.

Större och mindre skolor har ofta olika styrkor och kan svara mot olika elevers behov och önskemål. En väl avvägd finansiering bör därför skapa goda förutsättningar för en mångfald av skolor och utbildningsmiljöer, med hänsyn till kvalitet, valfrihet, elevernas behov och geografiska förutsättningar.

I till exempel Estland baseras den statliga finansieringen inte bara på elevantal utan även på antalet klasser. Därutöver ger staten riktade stöd för vissa reformer och särskilda stöd till mindre landsbygdsskolor för att säkerställa tillgång till utbildning nära elevernas hem. Modellen visar att det är möjligt att kombinera elevbaserad finansiering med ersättningar som tar hänsyn till skolornas fasta kostnader och olika förutsättningar.

Ett grundläggande problem är att dagens finansieringssystem inte i tillräcklig utsträckning skiljer mellan kostnader som följer eleven och kostnader som följer skolenheten. Vissa funktioner måste finnas på varje skola, oavsett om skolan har 80 eller 480 elever. Det gäller exempelvis skolledning, elevhälsa, skolsköterska, specialpedagogisk kompetens och vissa administrativa funktioner. När dessa kostnader huvudsakligen finansieras genom elevpengen får mindre skolor sämre ekonomiska förutsättningar än större skolor.

Den svenska skolfinansieringen präglas dessutom av ett stort antal riktade statsbidrag som tillkommer utöver den ordinarie skolpengen. Detta leder ofta till otydlighet och försvårar långsiktig planering. Huvudmän och skolor behöver kunna veta vilka resurser som finns tillgängliga flera år framåt i tiden. En mer sammanhållen modell med tydligt definierade finansieringskomponenter skulle stärka stabiliteten och göra resursfördelningen mer transparent.

I det fortsatta arbetet med skolans finansiering bör det analyseras hur skolpengen kan kompletteras med en enhetsersättning som beaktar motiverade fasta och trögrörliga kostnader. Utgångspunkten ska även fortsättningsvis vara att skolpengen följer eleven och värnar familjernas möjlighet att välja skola. En kompletterande ersättning bör bygga

på transparenta och sakliga kriterier, med hänsyn till geografiska förutsättningar och möjligheterna att organisera verksamheten effektivt.

Modellen behöver utformas så att samma kostnader inte ersätts flera gånger eller skapar incitament att dela upp verksamheten i fler skolenheter enbart för att få högre ersättning. Jämförbara förutsättningar bör bedömas efter likvärdiga kriterier för kommunala och fristående huvudmän, samtidigt som skillnader i ansvar beaktas. Syftet ska vara att ge skolor som håller hög kvalitet och fyller ett tydligt behov långsiktigt hållbara förutsättningar, även när elevunderlaget är begränsat.

Utöver detta bör systemet omfatta särskilda ersättningar för elevernas behov och skolornas förutsättningar, exempelvis socioekonomiska faktorer, landsbygdsförhållanden eller andra omständigheter som påverkar kostnaderna.

En sådan modell skulle minska de ekonomiska incitamenten att ständigt skapa större skolor och slå samman klasser för att uppnå ekonomisk balans. Samtidigt skulle den ge huvudmännen bättre möjligheter att upprätthålla mindre enheter där det är pedagogiskt eller geografiskt motiverat.

Regeringen bör därför se över hur skolpengssystemet kan reformeras så att finansieringen i högre grad skiljer mellan elevrelaterade kostnader och skolenheternas fasta kostnader. Syftet ska vara att skapa ett mer rättvist system som ger bättre förutsättningar för att skapa en mångfald av olika typer av enheter, motverkar ekonomiskt betingade sammanslagningar av klasser och bidrar till en långsiktigt hållbar skolstruktur i hela landet.

Joanna Lewerentz (M) *Caroline Högström (M)*